

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راهنمای معلم در

بررسی موضوعی سکه‌های ایران

مهندس حسن پاکزادیان

تهران / ۱۳۸۷

سرشناسه	: پاکزادبان، حسن، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: راهنمای معلم در بررسی موضوعی سکه‌های ایران/حسن پاکزادبان.
مشخصات نشر	: تهران: حسن پاکزادبان، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری	: ۶۲ ص.:مصور، جدول.
شابک	: ۳۰۰۰۰ ریال: 978-964-04-1494-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان دیگر: بررسی موضوعی سکه‌های ایران (ویژه دانش‌آموزان)
یادداشت	: کتابنامه: ۶۳ - ۶۴
موضوع	: سکه‌شناسی -- ایران -- تاریخ.
موضوع	: سکه‌های باستانی -- ایران.
موضوع	: ایران -- تاریخ -- راهنمای آموزشی.
رده بندی کنگره	: ۱۲۸۷ ۲/۳۲۷۶۵
رده بندی دیویی	: ۷۳۷/۲۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۱۹۲۹۵۵

بررسی موضوعی سکه های ایران (ویژه دانش آموزان)

ناشر و مولف:	مهندس حسن پاکزادبان
ناظر فنی و چاپ:	محمد حسن بهرام زاده
نوبت چاپ:	اول
سال چاپ:	بهار ۱۳۸۷
تیراژ:	۴۰۰۰ نسخه
قیمت:	۳۰۰۰۰ ریال

E-mail: persiancoins@yahoo.com

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری

و ترجمه برای مولف محفوظ است

(استفاده از مطالب و تصاویر با ذکر ماخذ بلامانع است)

فهرست:

مقدمه (۴):

پیش گفتار (۶):

فصل نخست: پیشینه‌ی تاریخی (۷):

داد و ستد (۸)، پیدایش پول (۹)، پول مفتولی (۱۰)، حلقه‌ی مبادله‌ی کالا (۱۱)، نخستین سکه‌ها (۱۱)، سکه چیست (۱۲)، ضرب سکه (۱۳).

فصل دوم: تحولات سکه‌های ایران در طول تاریخ (۱۵):

سکه‌های پیش از اسلام (۱۶)، هخامنشیان (۱۶)، اسکندر و سلوکیان (۱۹)، اشکانیان (۲۲)، ساسانیان (۲۶)، سکه‌های اوایل دوره‌ی اسلام (۳۰)، سکه‌های تراز اسلامی (۳۱)، پیشینه‌ی تاریخی پول کاغذی (۳۸)، چاو یا چاومبارک (۳۹)، بیجک (۴۰)، اسکناس (۴۰)، سکه‌های یادبود (۴۲).

فصل سوم: تعاریف و بررسی موضوعی سکه‌ها (۴۳):

ارزش و برابری سکه‌ها (۴۴)، تاریخ‌گذاری در سکه‌ها (۴۴)، شکل‌های مختلف سکه (۴۷)، برخی واحدهای وزنی و اسمی سکه‌ها (۴۹)، نام‌گذاری سکه‌ها بر اساس شیوه‌ی تولید (۵۰)، برخی تعاریف سکه‌شناسی (۵۱)، استفاده‌های جانبی از سکه‌ها (۵۴)، دولت، و شیوه‌های حمایت از سکه‌ها (۵۵)، کوچک‌ترین و بزرگ‌ترین سکه‌ها (۵۷).

پیوست (۶۱)

منابع فارسی (۶۳)

منابع لاتین (۶۴)

مقدمه:

سکه‌ها در کنار اسناد و آثار تاریخی می‌توانند یکی از منابع بسیار مهم بازشناخت پیشینه‌ی تاریخی یک ملت به حساب آیند. دانش سکه‌شناسی از جمله علمی است که می‌تواند در بررسی چگونگی رخدادهای تاریخی راه‌گشا باشد. مسکوکات در هر دوره‌ای تابلوی تمام‌نمای ایده‌ها و اندیشه‌های قدرت حاکمه بوده‌اند. در نبود وسایل ارتباط جمعی و رسانه‌ها، دولت‌ها جهت انتقال پیام و انشای فرامین، اعتقادات و باورهای خویش به مردم، به دقت ضرباخانه‌ها را کنترل نموده و علائم و نمادهای خاصی را بر روی این تابلو نقش می‌کردند و مردم را به این وسیله در مسیر اعتقادی و اجتماعی دلخواهی قرار می‌دادند.

در بسیاری موارد سکه‌ها در شناخت رویدادهای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دوره‌های تاریخی کمک بزرگی به حساب می‌آیند. چرا که برخی اطلاعات نوشتاری به جا مانده‌ی تاریخی، دست‌خوش تغییرات گردیده و گاهی اوقات به شیوه‌ای ناصواب نگاشته شده‌اند، یا آن‌چنان مختصر و پراکنده‌اند که تنها می‌توان با مراجعه به سکه‌ها ارتباطی بین آن‌ها ایجاد نمود و در مواردی به تصحیح مطالب سست و بی‌پایه پرداخت.

موزه‌ی تماشاگه پول در راستای ایجاد ارتباط نزدیک‌تر بین موضوعات نمایشی موزه (سکه، اسکناس و ...) و مخاطبان ویژه (دانش‌آموزان و مربیان)، اقدام به برگزاری کارگاه‌های متعدد آموزش سکه‌شناسی در محل موزه در طول سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ نمود. در این پروژه، مخاطبان از نزدیک با سکه‌ها - که به عنوان یکی از مستندترین اسناد تاریخ‌دار برجا مانده از تاریخ هستند - آشنا شده و با موضوعات ارتباط ملموس‌تری برقرار می‌نمودند.

در طول برگزاری این کارگاه‌ها، کمبود منابع مکتوب که مخاطب را در ساعات بعد از کلاس همراهی و راهنمایی کند، به شدت احساس می‌شد. تقاضا و پیشنهادات مکرر مربیان محترم تاریخ و نیز اکثر دانش‌آموزان علاقه‌مند در خصوص طرح موضوع تألیف کتابچه‌ی

کمک آموزشی سکه‌شناسی، حقیر را بر آن داشت تا با مشورت با «گروه محترم آموزش تاریخ» در آموزش و پرورش شهر تهران، در خصوص موضوع نیازسنجی و تأیید بر اهمیت موضوع و نیز در نظر گرفتن موضوعات مبحث درسی سکه‌شناسی از کتاب «تاریخ‌شناسی» پیش‌دانشگاهی و نیز کتاب «تاریخ ایران و جهان»، به شیوه‌ای مستند و علمی کتابچه‌ی پیوست را با موضوع "راهنمای معلم در بررسی موضوعی سکه‌های ایران" نگارش نمایم.

مواردی که در این کتاب به آن پرداخته شده، خلاصه و چکیده‌ای از موضوعات مرتبط با دانش سکه‌شناسی است که زمینه را برای شناخت بهتر این اسناد مهم و معتبر تاریخی فراهم می‌کند.

از جمله این موضوعات که در این کتاب مورد بررسی قرار می‌گیرند، عبارتند از:

- پیشینه‌ی تاریخی داد و ستد و پیدایش پول.
- سیر تحولات سکه‌ها در ایران پیش از اسلام و پس از آن.
- بررسی موضوعی سکه‌ها و مقایسه‌ی آن‌ها بر اساس تغییرات در شکل ظاهری، وزن، تحولات خط، تاریخ‌گذاری، واحدهای وزنی، واحدهای اسمی و جنسی سکه‌ها و
- پول کاغذی؛ چاو مبارک، بیجک و تاریخچه‌ی پیدایش اسکناس و تکامل آن در ایران.
- در این نوشتار به معرفی برخی سکه‌های شاهان ایران پرداخته و به کمک آن‌ها نگاهی تازه‌تر بر تاریخچه و روند تکامل پول می‌اندازیم.

حسن پاکزادیان

پیش گفتار:

انسان‌ها در جوامع نخستین، در زندگی فردی خود جهت تأمین تمامی نیازهای اولیه، شخصاً تلاش نموده و کالاهای مورد مصرف خویش و خانواده را تهیه می‌کردند. هر خانواده با در اختیار داشتن قطعه‌ای از زمین، به کشت و کار در آن پرداخته و سبزیجات، گندم، برنج و برخی از انواع میوه و سایر رستنی‌ها را در آن تولید می‌کرد. علاوه بر آن می‌توانست در این مزرعه‌ی کوچک با پرورش مرغ و خروس و سایر ماکیان و نیز گاو و گوسفند نیازهای پروتئینی خویش را برطرف کند. همچنین می‌توانست با تولید الیاف پنبه و یا با استفاده از پشم گوسفند و موی بز پوشاک تهیه کرده و از آن استفاده نماید.

در برخی موارد نیز با توجه به موقعیت طبیعی و جغرافیایی محل زندگی، اقدام به صید ماهی از دریا و یا شکار جانوران در مراتع و جنگل‌های پیرامون خویش می‌کرد. دغدغه‌ی بشر اولیه شاید تأمین خورد و خوراک، پوشاک و سرپناهی بود که از او و خانواده‌اش در برابر سرما، گرما، خطر حمله‌ی حیوانات و یا دشمن حفاظت نماید. تمامی این موارد در حد و اندازه‌ی بسیار اولیه، قابل تهیه و دست‌یافتنی بود.

در ادامه‌ی تاریخ پیشرفت بشری، انسان به این نتیجه رسید که در زندگی اجتماعی با توجه به تنوع سلیقه‌ها و استعدادهای تولید کالاهای مختلف، مشاغل نیز باید تخصصی شده تا کالاها با کیفیت بهتری تولید گردد. در برخی موارد شرایط اقلیمی و جغرافیایی این ضرورت را ایجاب می‌کرد. برای مثال برخی محصولات کشاورزی مانند برنج، خرما و... در شرایط آب و هوایی خاص تولید شده و امکان تولید آن در هر اقلیمی نبود. و یا برای تهیه و تولید کالاهایی مانند ظروف سفالین که موارد استفاده از آن در دنیای باستان بسیار و غیر قابل اجتناب بود، نیاز به خاک مخصوص بود که در هر جا یافت نمی‌شد و فقط در مناطق ویژه‌ای با هنر افراد متخصص این کالاها تولید می‌شد. بشر به این نتیجه رسید که برای تهیه‌ی مایحتاج خود، باید به نوعی تعامل با سایر افراد جامعه بپردازد.